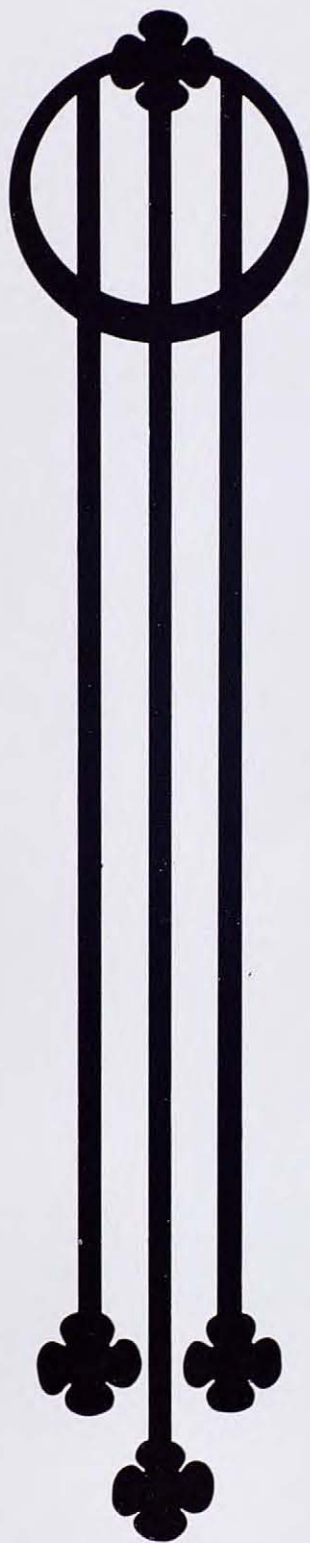

Pòrtic

«Si hom admet que el deure de l'historiador és —també— de restituir l'evolució arquitectònica al seu context urbà, polític i social, aleshores s'ha d'admetre també que aquest deure no es pot pas limitar a afirmar que aquesta o aquella obra hauria representat un gir en l'arquitectura, sense preocupar-se abans d'allò que aquest gir hagués pogut tenir com a conseqüència damunt de la ciutat i dels seus habitants».

És a partir d'aquestes paraules d'André Barey que hom pot situar el text que segueix a aquest pòrtic. Sí. El nostre autor ens convida a seguir-lo per les dreceres intrincades que van de la vida quotidiana, el treball, la cultura i l'oci a l'evolució de l'espai construït tot passant per les rampes del poder. De les diferents formes que aquest pren i que condicionen els marges per on es mou l'itinerari de la Barcelona pre-industrial a la Barcelona noucentista, podria ésser el subtítol romàntic del treball que es publica.

Formes de poder econòmic: a la tan tòpica —però no per això rès com a plaça forta és quan les muralles podran destruir-se, la Ciutadella símbol de la conquesta militar Borbònica, l'obertura definitiva de Pau Claris després de la Setmana Tràgica. Per sota de les aparences, en la construcció-destrucció de la ciutat, hom pot esbrinar-hi una estratègia castrense.

Formes de poder polític: dels enfrontaments i complicitats entre l'estat i el poder local, de les diferents composicions de les forces polítiques dominants i com incideixen sobre les formes ciutadanes. Els canvis del Parc de la Ciutadella en funció dels diversos grups prevalents a l'Ajuntament, en forneixen un bon exemple. En un altre sentit, els lligams dels arquitectes amb el quadre polític redimensionen la interpretació de llur obra.

Formes de poder econòmic: a la tan tòpica —però no per això menys certa— cançó de l'enfadós de la dinàmica constructora lligada a la lògica especuladora, cal afegir-hi l'articulació profunda del desenvolupament econòmic amb l'evolució urbanística. És sobre aquest rerafons que es poden situar els diferents salts d'una Barcelona que segueix les formes d'implantació industrial. Formes de poder social: la radicalització o l'apaivagament dels enfrontaments socials incideixen sobre les formes dels edificis. Penseu, per exemple, en la «bunkerització» dels edificis religiosos com a conseqüència de les pràctiques crematòries populars anticlericals.

Tanmateix, el treball de Barey no cau en el maniqueisme tan usual d'una interpretació per a la qual els bons són necessàriament els de baix, i els dolents només els de dalt. La mateixa divisió és posada en qüestió en el temps i en l'espai. ¿És que no existeix en la realitat una cascada de poders? Aquest arquitecte que construeix d'acord amb models reaccionaris en una època, abans, o després, defensa posicions liberals. El Modernisme, objecte clau de les reflexions d'aquest treball, ni és homogeni, ni té una sola tonalitat, ni juga un paper únic en la intricada xarxa dels moviments ideològics, culturals i artístics catalans. Sense caure en una mena de relativisme absolut —valgui la parado-

xa!—, Barey ens convida a reflexionar críticament sobre l'evolució arquitectònica de Barcelona.

Però, qui és aquest arriscat personatge que gosa ficar el nas en assumptes tan delicats? Per començar, no és arquitecte. Ni és català. Vaja! pot exclamar més d'un obsesionat pel corporativisme professional i per l'ancestral actitud catalana de mirar-se el melic. Doncs sí, l'André Barey és nascut en terres de parla francesa i en la seva tarja de presentació afirma ésser «homme de lettres».

Val la pena resseguir, breument, la biografia de Barey que el porta a saltar les dues barreres que el separaven a priori del nostre país i de l'objecte d'aquest escrit seu. Aventurant-me, diria que l'aproximació al món de l'arquitectura neix en la plana desolada del Morvan francès, l'any 1965, amb la creació d'un centre cultural experimental i després en la recerca d'una política cultural plàstica com a Director Adjunt a la Casa de la Cultura d'Orleans de 1967 a 1970. L'any 1968 descobreix Barcelona i el modernisme i tres anys més tard comença a escriure sobre l'art i la tècnica de la construcció. Conferències en Escoles d'Arquitectura a Suïssa, França i Bèlgica. Col·laboracions amb l'arquitecte C. Parent de 1971 a 1975, i amb el grup de Brussel·les que publiquen la revista «Archives d'Architecture Moderne», els números 13, 14 i 15 de la qual són dedicats monogràficament a Barcelona. És autor de l'anomenada declaració de Brusel·les: «Notes sobre la reconstrucció de la ciutat europea». De la seva estada a Turquia publica diverses recerques sobre l'evolució arquitectònica d'Istanbul. Barey no solament teoritza i reflexiona sobre l'arquitectura sinó que participa en els moviments ciutadans a Brussel·les, a Barcelona i ajuda a formular alguns models alternatius.

Barey es defineix ara com un ciutadà de Barcelona i al llarg del seu treball es dedica a mostrar com l'especificitat nacional de Catalunya condiciona i enriqueix l'obra arquitectònica. En aquest sentit val la pena resseguir les planes dedicades al Modernisme i la seva crítica a les interpretacions foranes. Arriscant-me, un cop més, jo suggeriria que la defensa de les nacions virtuals troba les seves arrels en la lluita de Barey a favor del poble argelí en contacte amb el Front d'Alliberament Nacional i la seva estada a Algèria l'any 1962. Després, Andalusia, Gaudí i Catalunya i el mediterrani. Tres fonts que inspiren tota l'obra de Barey, el qual, a partir de 1974, cada cop s'apassiona més pel mosaic de pobles que és la península Ibèrica. Participa i es solidaritza amb la lluita del País Basc. El seu llibre «Euskadi Askatasuna» publicat a París l'any 1975 és un mostra d'aquest progressiu enamorament. «Vivre à Barcelone» és un altre botó de la mateixa mostra. Per fi, després d'una llarga estada a Bèlgica, s'installa a Barcelona on, segons les seves paraules, adopta la seva ciutadania. No tothom escull la seva carta de ciutadania!

Seria massa fàcil, en aquest pòrtic, assenyalar els punts de desacord, les hipòtesis exhuberants, les afirmacions relliscoses. Tanmateix, no crec que sigui el meu paper. Més aviat voldria acabar convidant al possible lector a entusiasmar-se per les línies que segueixen per després aplicar-hi tot el rigor crític i encendre un debat tan necessari per a les estancades aigües de l'urbanisme i de l'arquitectura del nostre país. En l'esperança que això es produeixi em permeto insinuar les tres intuïcions que vertebraran aquest treball: la defensa de la vida popular, una idea del que hauria d'ésser la reformulació de la ciutat i un crit profètic reflectit en l'epíleg. Escoltar i ésser sensible als batecs d'aquesta trilogia, amb totes les heterodòxies implícites, és la millor manera de continuar fent present l'obertura d'esperit dels catalans. Per a mi, ben vingudes siguin les provocacions solidàries a la Barey!!

Jordi Estivill